

ELIZABETH ECONOMY

Svět
podle
Číny

 nakladatelství
BOURDON

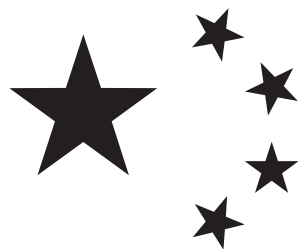

Council on Foreign Relations (CFR) je nezávislá, nestranná členská organizace, think-tank a vydavatelství. Klade si za cíl informovat své členy, vládní úředníky, vedoucí pracovníky soukromého sektoru, novináře, pedagogy a studenty, občanské a náboženské představitele i další zainteresované občany, pomáhat jim lépe porozumět světu a zahraničněpolitickým rozhodnutím, kterým čelí nejen Spojené státy, ale i další země. Byla založena v roce 1921 a své poslání naplňuje tím, že udržuje co největší různorodost své členské základny, vede speciální programy na rozvoj odborného povědomí nastupujících generací zahraničněpolitických lídrů. Pořádá setkání nejen ve svém sídle v New Yorku, ale i ve Washingtonu a dalších městech, kde se scházejí vysocí vládní úředníci, členové Kongresu, světoví vůdci a významní myslitelé, aby společně s členy CFR diskutovali o významných mezinárodních otázkách. Podporuje studijní programy nezávislého výzkumu a umožňuje vědcům v rámci svých programů vydávat články, příspěvky či knihy, pořádat kulaté stoly analyzující nej-různější zahraničněpolitické otázky a předkládající konkrétní politická doporučení. Mimo jiné vydává *Foreign Affairs*, přední časopis s tematikou mezinárodních vztahů a zahraniční politiky USA; sponzoruje nezávislé studijní skupiny, jež vypracovávají zprávy a politická doporučení k nejdůležitějším zahraničněpolitickým tématům; poskytuje aktuální informace a analýzy o světovém dění a americké zahraniční politice mimo jiné i na svých internetových stránkách: www.cfr.org.

CFR nezaujímá žádné institucionální postoje k politickým otázkám a není v žádném vztahu s vládou USA. Za všechny názory vyjádřené v jejích publikacích a na jejích internetových stránkách nese výhradní odpovědnost autor či autoři.

Svět
podle
Číny

ELIZABETH ECONOMY

Svět podle Číny

ELIZABETH ECONOMY

THE WORLD ACCORDING TO CHINA

Copyright © Elizabeth C. Economy, 2022

The right of Elizabeth C. Economy to be identified as Author of this Work has been asserted in accordance with UK Copyright, Designs and Patents Act 1988.

First published in 2022 by **Polity Press**

Czech edition © Bourdon, 2023

This edition is published by arrangement with Polity Press Ltd., Cambridge

Translation © Denis Molčanov

Cover design © Jiří Dvorský

ISBN: 978-80-7611-081-6

OBSAH

Poděkování	15
1. kapitola — Politika a pandemie	17
2. kapitola — Moc, moc, moc	46
3. kapitola — Znovusjednocení vlasti	81
4. kapitola — Když se drak zakousne...	107
5. kapitola — Od betonu k bitům	148
6. kapitola — Nová pravidla hry	190
7. kapitola — Čínský restart	228
Poznámky	249
Rejstřík	297

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

grafy, mapy a tabulky

Obr. 1.1	Si Ťin-pching na setkání s Vladimírem Putinem v Moskvě, 4. červenec 2017	18
Obr. 1.2	Důvěra v prezidenta Siho ve světě (2019–2020)	37
Obr. 2.1	Počet Konfuciových institutů ve světě (2004–2020)	65
Obr. 2.2	Pět největších odběratelů zbraní „made in China“ (2017–2019)	71
Tab. 2.3	Srovnání prodeje zbraní (miliony USD) 2017–2019	73
Tab. 2.4	Podpora čínských pozic zeměmi přijímajícími čínské investice v rámci BRI	78
Obr. 3.1	Hongkongské prodemokratické demonstrace 16. června 2019	82
Mapa 4.1	Výstavba přístavů a další čínské investice v oblasti Indického oceánu	126
Mapa 5.1	Šíření 5G sítí společnosti Huawei	177
Tab. 6.1	Vedoucí postavení Číny v institucích globálního řízení 2020	191
Tab. 6.2	Země podporující čínské pozice v otázkách Xinjiangu, Hongkongu a Jihočínského moře	208

SEZNAM ZKRATEK

ADB	Asian Development Bank – Asijská rozvojová banka
AIIB	Asian Infrastructure Investment Bank – Asijská investiční banka pro infrastrukturu
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Sdružení národů jihovýchodní Asie
BARF	Belt and Road Forum – Fórum Pásu a stezky
BIS	Bezpečnostní informační služba (ČR)
BRI	Belt and Road Initiative – Pás a stezka či Nová hedvábná stezka
CBA	Chinese Basketball Association – Čínská basketbalová federace
CCTV	China Central Television – Čínská ústřední televize
CDB	China Development Bank – Čínská rozvojová banka
CGTN	China Global Television Network – Čínská globální televizní síť
CI	Confucius Institutes – Konfuciovy instituty
CICIR	China Institutes of Contemporary International Relations – Čínský institut současných mezinárodních vztahů
COSCO	China Ocean Shipping Company – Čínská společnost zaoceánské přepravy
CPEC	China–Pakistan Economic Corridor – Čínsko-pákistánský ekonomický koridor
CPTPP	Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership – Komplexní a otevřená dohoda o Transpacifickém partnerství
ČLOA	Lidově-osvobozenecká armáda ČLR
ČLPPS	Čínské lidové politické poradní shromáždění
ČUVK	Ústřední vojenská komise
DPP	Democratic Progressive Party – Demokratická strana pokroku (Tchaj-wan)
DRAM	dynamic random-access memory – dynamická počítačová paměť (s náhodným přístupem)
DSR	Digital Silk Road – Digitální Hedvábná stezka
EDA	electronic design automation – automatické projektování elektroniky
EICB	Čínská exportní a importní banka
FAO	Food and Agriculture Organization – Organizace pro výživu a zemědělství při OSN
FDI	foreign direct investment – přímá zahraniční investice
FOIP	Free and Open Indo-Pacific – svobodný a otevřený prostor Indického a Tichého oceánu

GSM	Global System for Mobile Telecommunications – globální mobilně-telekomunikační systém
HKHRDA	Hong Kong Human Rights and Democracy Act – Zákon o lidských právech a demokracii v Hongkongu
HKSAR	Hong Kong Special Administration Region – Zvláštní administrativní oblast Hongkong
HSMC	Wuhan Hongxin Semiconductor Manufacturing – Výrobní polovodičů Hongxin (Wuhan, ČLR)
HSR	Health Silk Road – Hedvábná stezka zdraví (HSZ)
ICAO	International Civil Aviation Organization – Mezinárodní organizace pro civilní letectví
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights – Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
ICT	information and communications technology – informační a komunikační technologie
IDA	Institute for Defense Analysis – Institut obranných analýz
IEC	International Electrotechnical Commission – Mezinárodní elektrotechnická komise
IFC	International Finance Corporation – Mezinárodní finanční korporace
IMF	International Monetary Fund – Mezinárodní měnový fond (MMF)
IPO	initial public offering – vstup na akciový trh
ISO	International Standards Organization – Mezinárodní organizace pro normalizaci
ITU	International Telecommunication Union – Mezinárodní telekomunikační unie
KMT	Kuomintang – Čínská národní strana
KS Číny	Komunistická strana ČLR
NBA	National Basketball Association – Národní basketbalová asociace (USA)
NDRC	National Development and Reform Commission – Národní komise pro rozvoj a reformy ČLR
NED	National Endowment for Democracy – Národní nadace pro rozvoj demokracie
NÚKIB	Národní ústav pro kybernetickou a informační bezpečnost (ČR)
OOP	osobní ochranné prostředky
PKU	Peking University – Pekingská univerzita
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership – Regionální vše-ekonomické partnerství
SCO	Shanghai Cooperation Organization – Šanghajská organizace pro spolupráci (ŠOS)
SDG	Sustainable Development Goals – Cíle udržitelného rozvoje (program OSN)
SIA	Semiconductor Industry Association – Asociace výrobců polovodičů

SSF	Strategic Support Force – Podpůrné strategické síly ČLOA
TČM	Tradiční čínská medicína
THAAD	Terminal High Altitude and Area Defense – obranný raketový komplet protivzdušné obrany (USA)
TRA	Taiwan Relations Act – Zákon o vztazích s Tchaj-wanem
UFWD	United Front Work Department – Oddělení jednotné fronty ÚV KS Číny (OJF)
UMC	United Microelectronics Corporation – tchajwanský výrobce polovodičů
UN DESA	United Nations Department of Social and Economic Affairs – Odbor ekonomických a sociálních otázek OSN
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea – Úmluva OSN o mořském právu
UNHRC	United Nations Human Rights Council – Rada pro lidská práva OSN
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization – Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
VSLZ	Všečínské shromáždění lidových zástupců
WHA	World Health Assembly – Světové zdravotnické shromáždění (SZS)
WHO	World Health Organization – Světová zdravotnická organizace (SZO)

PODĚKOVÁNÍ

Při práci na této knize jsem se těšila dlouhodobé podpoře Hooverova institutu a CFR – mých druhých domovů. Oddaná služba těchto institucí ve prospěch komplexní politické diskuse přispěla ke vzniku živého intelektuálního prostředí, jež mě podnítilo zprvu k bádání a poté i k sepsání tohoto textu. Hooverův institut i CFR jsou plné skvělých vědců a kolegů, díky nimž mi bylo ctí i radostí chodit do práce. Condoleezza Riceová a Richard Haass, prezidenti těchto institucí, mi navíc poskytli vedení, inspirovali mě vlastní vědeckou prací a pomohli mi lépe se orientovat v zákoutích politického světa.

Další dík patří mým recenzentům za jejich zasvěcené rady. Richard Haass a James Lindsay, ředitel studijního oddělení při CFR, přečetli celý text a poskytli cenné náhledy, stejně jako oba editoři, kteří si přáli zůstat v anonymitě. Adam Segal a Karl Eikenberry, mí dobří přátelé a kolegové, se o práci nad mým textem podělili a též přispěli k jeho podstatnému zkvalitnění. Zvláštní poděkování dlužím Endymu Zemenidesovi, jenž mě uvedl do řecké zahraničněpolitické komunity a poskytl mi řadu vhledů do toho, jak Čína uplatňuje svou diplomaticko-ekonomickou moc mimo své hranice. O své znalosti a postřehy se velkoryse podělili i další přátelé, kolegové a diplomaté v Číně, střední Evropě, Latinské Americe i Spojených státech.

Velké díky patří vědeckým spolupracovníkům Lucy Bestové a Michaelu Collinsovi, kteří mi poskytli spolehlivé výzkumné zázemí v průběhu celého tvůrčího procesu, uplatnili svého edičního génia, když se rukopis blížil k dokončení, a co je snad nejdůležitější, den co den přinášeli k pracovnímu stolu pozitivní přístup a dobrou náladu.

Ráda bych též poděkovala redaktorce Louise Knightové a asistentce Inès Boxmanové z nakladatelství Polity Press za jejich pomoc a trpělivost během našeho společného úsilí. Byla radost s nimi spolupracovat, stejně jako s Justinem Dyerem, jenž zásadní měrou přispěl při závěrečném ověřování faktů.

Fordova nadace, Nadace H. Lucea a Starrova nadace mi v průběhu let poskytly svou neutuchající podporu, a podepsali se tak i na této práci.

V knize jsou vyjádřené mé osobní názory, za případné omyly jsem zodpovědná výlučně já sama a v žádném případě nesmí být připisovány nikomu z výše uvedených spolupracovníků.

Podstatnou část knihy jsem napsala během pandemie covidu-19, jež světu připomněla, jak křehký život je a jak důležité je trávit čas s těmi, na kterých člověku nejvíce záleží. Platilo to i v mém případě, když jsem mohla zůstat doma se svým manželem Davidem, jenž pro mě zůstává zdrojem energie a optimismu, a našimi třemi (většinou již) dospělými dětmi Alexandrem, Nicholasem a Eleníí – což představovalo nečekaně světlý bod v jinak velmi temném roce. Naše společně prožité chvíle spolu s dálkovými hovory s mými rodiči Jamesem a Anastasií a sourozenci Peterem, Katherine a Melissou mi byly neustálou připomínkou toho, co je na tomto světě nejdůležitější.

POLITIKA A PANDEMIE

Generální tajemník Komunistické strany Číny (KS Číny), prezident Si Ťin-pching¹ při zahajovací videokonferenci Světového zdravotnického shromáždění OSN (SZS) 18. května 2020 nabídl mezinárodní pomoc ve výši 2 miliard dolarů na dobu dvou let pro co nejrychlejší vypořádání s pandemií covidu-19 na celosvětové úrovni. Do mezinárodního povědomí se tento virus poprvé dostal právě v souvislosti s jeho zemí a nyní se šířil zbytkem světa, zatímco Čína šíření viru na svém území již z velké části kontrolovala a každodenní život se zde vracel do normálu. Si byl připraven pomoci dalším státům, které by o to požádaly; mimo jiné slíbil, že ve chvíli, kdy Čína připraví spolehlivou vakcínu, ji jeho vláda učiní „veřejně přístupnou pro všechny“. V reakci na halasný apel více než 120 zemí po mezinárodním vyšetřování původu viru, jemuž se Čína dosud bránila, prohlásil, že také on podporuje „komplexní přezkum globální reakce na covid-19“.² Tímto obratným tahem cílil na to, aby Čína měla svého zástupce při mezinárodním vyšetřování a případná zpráva obsahovala podrobné informace o úspěšném potlačení viru ze strany Pekingu. Jednalo se také o osobní diplomatickou prestiž: jeho projev připomněl triumf z Davosu z ledna 2017, kdy vyzdvihl vůdčí postavení Číny v oblasti globalizace a volného obchodu, a ze Ženevy, kde se zavázal plnit Pařížskou dohodu o změně klimatu. Velkorysost tohoto projevu postavila Čínu opět do ostrého kontrastu se Spojenými státy, jejichž prezident Donald Trump ve stejnou chvíli zpochybňoval životaschopnost Světové obchodní organizace, odstoupil od Pařížské dohody a pouhý měsíc před Siovým projevem oznámil, že Spojené státy zastaví veškeré financování Světové zdravotnické organizace (SZO).

Pokud by Si Ťin-pchingovu závazku před SZO odpovídala čínská zahraniční politika v průběhu pandemie, zbytek světa by se mohl oprávněně radovat z toho, že v něm nalezl v 21. století tolik potřebného světového lídra. Čínská pandemická diplomacie však není jen příběhem o zrodu nové globální mocnosti, jež bere na svá bedra odpovědnost za odpověď na bezprecedentní humanitární krizi; jedná se též o pověstného kanárka v uhelném dole – varování před případnými výzvami, jež ambice Číny a její rostoucí vliv ve světě znamenají pro současný mezinárodní systém a instituce, hodnoty a normy tvořící již bezmála 80 let jejich základy.

Obr. 1.1 Si Ťin-pching na setkání s Vladimírem Putinem v Moskvě, 4. červenec 2017.

Zdroj: Kremlin Pool/Alamy

Ze Siho slov a činů v uplynulých deseti letech je patrné, že usiluje o změnu světového řádu. Cílem jeho výzvy k „mocnému obrození čínského národa“ je Čína, jež si vydobude ústřední roli na globální scéně, tj. získá zpět sporná území, zaujme výsadní postavení v asijsko-pacifickém

regionu, zajistí, aby ostatní země sladily své politické, hospodářské a bezpečnostní zájmy s těmi jejími, poskytne technologickou infrastrukturu pro svět 21. století a svými normami, hodnotami a standardy ovlivní mezinárodní zákony a instituce. Cesta k dosažení této vize bude obtížná. Předpokládá nejen zpochybnění pozice Spojených států jako dominantní světové mocnosti, ale i mezinárodních institucí a dohod platných od konce druhé světové války.

K dosažením svých cílů změnil Si Ťin-pching čínský postup na mezinárodní scéně. Nová strategie plně odráží domácí model vládnutí: silně centralizovaný stranický systém, jehož prioritou je zachování moci v Číně a realizace geopolitických ambicí v zahraničí. Jedná se o systém, jenž mu v mnoha oblastech poskytuje jedinečnou schopnost mobilizovat veřejné i soukromé politické, ekonomické a vojenské prostředky, stejně jako posilovat vlastní strategické priority v Číně, jiných zemích i globálně řízených institucích. Dále se snaží kontrolovat obsah a tok informací nejen ve vlastní zemi, ale i mezi aktéry mezinárodními, a to s cílem sladit je s hodnotami a záměry Pekingu. KS Číny proniká do společností a ekonomik v zahraničí, neboť si tam přeje ovlivňovat politicko-ekonomická rozhodnutí podobně jako na domácí scéně. K tomu, aby ostatní přiměl přijmout čínský politický záměr, využívá Si Ťin-pching ekonomických možností rozsáhlého čínského trhu. Jeho model se v neposlední řadě opírá o vektor tvrdé síly, kterou představuje stále silnější čínská armáda.

Má tento plán naději na úspěch? Si i další čínští představitelé vidí vyhlídky velmi optimisticky. Tvrdí, že jejich úsilí již přináší ovoce, a to nejen díky neúprosnému vlivu globalizace či technologických změn, ale i vzhledem k úpadku Spojených států. Bývalý vysoký státní činitel He Yafei to sám vyjádřil prohlášením: „Pax Americana je passé“.³ V Číně ostatně převládá názor, že změna rovnováhy sil je již v plném proudu a její dokončení nevyhnutelné.

Existují však signály, že je tento optimismus přemrštěný. Siova strategie sice očividně dosahuje krátkodobých cílů, její plody však současně její úspěch v dlouhodobém horizontu. Stále platí, že čím větší míru kontroly či ekonomického nátlaku uplatňujete, tím menší důvěryhodnost a přitažlivost mají vaše iniciativy pro ostatní, a tím obtížnější bude jejich další